

DANMARKS JERNBANEMUSEUM

STRATEGI

2015-2020

45

FORORD

Danmarks Jernbanemuseum er inde i en omstillingsproces i disse år. Det danske museumslandskab har længe været i forandring, og kravene til museerne skærpes. Jernbanemuseer verden over møder ændringer og udfordringer, der har betydning for deres fremtid og overlevelse som selvstændige museer.

Danmarks Jernbanemuseum har med næsten 100 års historie og 40 år i remiseanlægget i Odense for længst slået sin rolle fast som centrum for jernbanernes historie i Danmark. Museet vil fastholde og udbygge denne position, både som museumsfaglig institution og som populær attraktion med mange besøgende. Derfor er der behov for udvikling og for at skabe et veldrevet museum på et robust fundament med orden i samlinger og magasiner. Denne opgave skal styres i en hverdag under påvirkning af mange aktører og interessenter.

Med museets mission og vision for 2015-2020 er de overordnede rammer lagt. Visionen udstikker nogle klare retninger for museets fremtid. Det er strategiens opgave at vælge veje til at nå visionen for 2020. Handlingsplanen er den konkrete udmøntning af strategien.

Danmarks Jernbanemuseums bestyrelse har på sit møde den 15. juni 2015 vedtaget den foreliggende strategi samt en handlingsplan, der foreligger separat. Bestyrelsen har valgt en ambitiøs strategi, der både sigter mod at skabe et museum, som lever op til en høj museumsfaglig standard og samtidig sigter mod at udbygge og forny museets faciliteter og tilbud til publikum.

Som det fremgår af strategien står Danmarks Jernbanemuseum over for en meget betydelig opgave. Strategiperioden er under hensyn til disse særlige forhold fastsat til 6 år, men forventes fra 2020 fremover at dække fireårige perioder.

Odense i august 2015

Lars Kaspersen
Bestyrelsesformand

Henrik Harnow
Direktør

DANMARKS JERNBANEMUSEUM

HISTORIE OG ORGANISATION

De første skridt mod det, der siden blev Danmarks Jernbanemuseum, blev taget af historisk interesse-rede DSB-ansatte, som sidst i 1800-tallet havde en fornemmelse af, at den ældste jernbanehistorie var ved at forsvinde. De første genstande blev indsamlet, før ansatte i DSB begyndte at organisere de indsamlede genstande og iværksatte en mere udbredt indsamling af jernbanehistoriske genstande af forholdsvis lille størrelse. Samlingen voksede, og i 1930'erne blev den flyttet til DSB's nye administrationsbygning i Sølvgade i København. Her manglede selvsagt mulighed for at opbevare det rullende materiel, som allerede var reserveret til et kommende museum og blev opbevaret rundt omkring i landet.

Efter forgæves forsøg på at etablere en udstillingsbygning i København lykkedes det i 1975 at etablere det, der dengang hed DSB Jernbanemuseum i de seks østligste spor af remisen ved Odense Banegård. Efter vigende besøgstal blev museet genåbnet i 1988 med nye udstillinger over yderligere ni spor i remisebygningen.

I 1990 blev den første faguddannede historiker ansat som leder af museet i Odense, og kort efter kom yderligere to faguddannede museumsinspektører til. Over de følgende år blev hele remise-anlægget og de på grunden liggende bygninger overtaget, og et nyt indgangsparti mod banegårds-pladsen blev etableret efter åbningen af et nyt banegårdscenter i 1995.

Museet har i de knap tre årtier siden 1988 især haft vægt på formidling og på at øge besøgstallet ved et stort antal arrangementer. Det er sket med betydelig succes, således at museet i dag har omkring 70.000 besøgende inkl. veteranotogskørsler i Odense og andre steder i landet. Museet har imidlertid aldrig registreret museumsgenstande efter gældende systemer, sikret ordentlig magasinering eller arbejdet efter museumslovens kvalitetskrav. Det har efterladt museet med et stort efterslæb på de interne museale opgaver.

Danmarks Jernbanemuseum ejes af DSB og drives med tilskud fra DSB og Banedanmark. Museets egenindtjening via billetsalg, aktiviteter og butikssalg udgør en ret betydelig del af det økonomiske grundlag. Med virkning fra 1. januar 2015 omdannes Danmarks Jernbanemuseum til et aktieselskab, et 100 % DSB-ejet datterselskab. Det er det eneste danske museum, der drives som aktieselskab.

Museet er ikke statsanerkendt og dermed ikke formelt underlagt museumsloven, men driften af museet skal ifølge vedtægterne leve op til de krav, der gælder for statsanerkendte kulturhistoriske museer under museumsloven. Det er målet, at museet i slutningen af indeværende strategiperiode ved en kvalitets-vurdering af den art, som i disse år gennemføres af Kulturstyrelsen for alle landets kulturhistoriske museer, på alle væsentlige parametre vil blive vurderet som tilfredsstillende. Som en forudsætning for at nå dertil er det nødvendigt, at museets personale og personalets sammensætning modsvarer museets opgaver. Traditionelt har Danmarks Jernbanemuseum været svagt bemanded. Personalet er i 2012-14 suppleret med ansættelse af en faginspektør og en marketingsmedarbejder.

Danmarks Jernbanemuseum råder over 17 årsværk og har med timelønnede og projektansatte omkring 35 ansatte på fuld- eller deltid. Desuden råder museet over godt 110 frivillige medarbejdere, der enkeltvis har indgået samarbejdsaftaler med museet og på en række områder bidrager til museets drift. Museets vedtægter, bestyrelsens sammensætning, personale og andre forhold vedrørende aktiviteter og drift kan ses på jernbanemuseet.dk.

MISSION

Danmarks Jernbanemuseum indsamler, bevarer, registrerer, forsker i og formidler på en attraktiv måde og til så mange som muligt hele Danmarks jernbanehistorie og dens betydning for det danske samfund fra jernbanens tidligste tid til nutiden.

VISION 2020

- Solidt funderet og veldrevet museum, der lever op til museumslovens krav
- Repræsentativ og velregistreret samling
- Væsentlig forøgelse af besøgstallet i forhold til 2014-niveauet
- Kvalitetstilbud til alle befolkningsgrupper – i og uden for museet

STRATEGI 2015-2020

På de følgende sider præsenteres strategien for de museale hovedområder indsamling, bevaring, registrering, forskning og formidling samt for museets organisatoriske udvikling. Strategien for årene 2015-20 søger at realisere den overordnede vision for Danmarks Jernbanemuseum. Strategien kan kort sammenfattes i nogle få hovedpunkter, som uddybes under de respektive afsnit

INDSAMLING

- Det er en central opgave for museet at foretage indsamling af repræsentative genstande, der er udtryk for relevante sider af jernbanernes mange facetter og at sikre indsamling af jernbanehistoriske genstande fra samtiden.
- Der skal indsamles velovervejet efter en nedskrevet indsamlingspolitik, som tager højde for jernbanens brede, samfundsmæssige betydning og relevans i nutiden

BEVARING

- Der skal ske en ordning af og reduktion i mængden af rullende materiel i museets varetægt.
- Museets magasiner skal samles nær Odense i nye, tidssvarende faciliteter.
- Museets afdelinger ude i landet skal gradvis afvikles, og hovedmuseet i Odense skal styrkes.

REGISTRERING

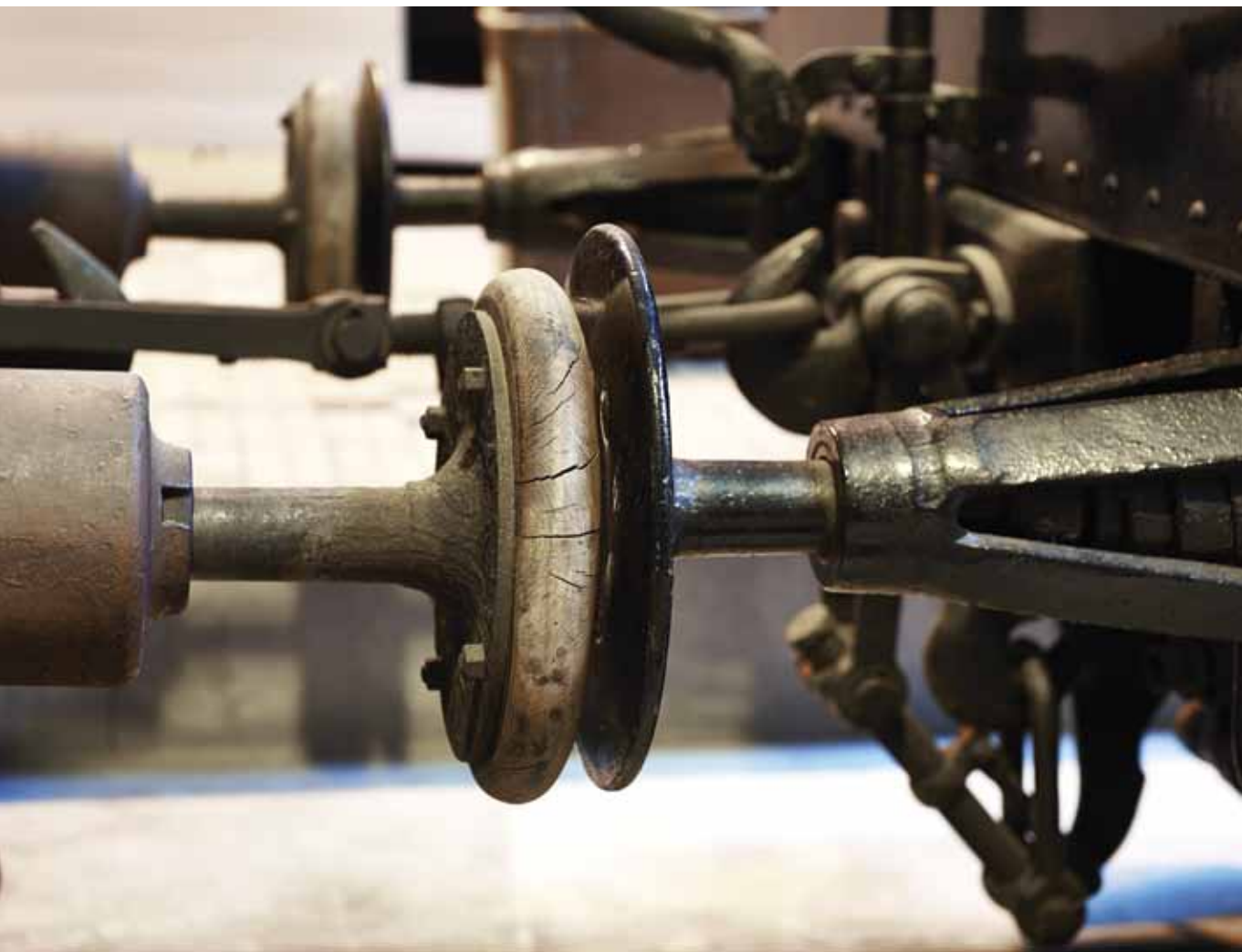
- Museets genstandssamling, arkiv og billedsamling skal registreres og tilgængeliggøres for offentligheden efter museums- og arkiververdenens gældende standarder.

FORSKNING

- Museets forskning skal tilpasses institutionens størrelse og implementeres som en naturlig del af institutionen. Inden for disse rammer skal der præsenteres forskning af høj kvalitet og med nye tilgange.

FORMIDLING

- Museet skal styrke formidling rettet mod det almene publikum og skolerne samt udvikle og sikre finansiering af nyskabende udstillinger og publikumstilbud.
- Museet skal nytænke og udvikle veterantogskørsel i en moderne, bæredygtig form.
- Museets indgang skal vendes mod nord for at få fordel af den igangværende byudvikling i Odense.
- Museet skal udvikle et projekt for og sikre finansiering og realisering af en udbygning med nye, tidssvarende publikumsfaciliteter og udstillingsmuligheder.

INDSAMLING

Museer skiller sig især ud fra andre kulturinstitutioner ved at besidde samlinger af historiske genstande på deres respektive ansvarsområder. Siden slutningen af 1800-tallet er der indgået genstande i den samling, som i dag udgør Danmarks Jernbanemuseums genstandssamling.

Indsamlingen fandt først sted blandt historieinteresserede DSB-medarbejdere, der ønskede at sikre dele af den jernbanehistoriske kulturarv for eftertiden. Disse genstande var ofte af mindre størrelse, egnede til den tids begrænsede udstillinger. Fra o. 1904 var assistent A. Ohmeyer, DSB, ansvarlig for indsamling og for samlingens opbevaring.

I de følgende år voksede indsamlingen af bøger, billeder og genstande, og i 1918-19 kom Ohmeyers indsamlingsarbejde på finansloven under Statsbanernes bevilling. Efter et par kortvarige udstillinger åbnede den permanente udstilling af modeller og genstande under loftet i DSB's hovedsæde i Sølvgade i 1931 og blev således den første spæde begyndelse til Danmarks Jernbanemuseum. Frem til genåbningen af museet i Odense i 1988 fortsatte indsamlingen af mindre genstande, arkivalier i form af diverse plukarkiver og småtryk, mens udrangeret rullende materiel, såvel damplokomotiver som personvogne, blev forsøgt opbevaret under tag flere steder i landet. Helt frem til slutningen af 1990'erne var der fortsat samlinger i Sølvgade, varetaget af historisk interesseret DSB-personale.

Museets indsamling af genstande i nyere tid

Efter ansættelsen af faguddannet personale i Odense efter 1990 blev administrationen af det, der hidtil havde heddet DSB Damplokomotiver, lagt ind under museet – og dermed også ansvaret for den tungeste opgave: indsamling og bevaring af rullende materiel.

Der blev desuden indsamlet væsentlige fotosamlinger. Således udgøres grundstammen i samlingen af fotos fra DSB's fotoservice fra midten af 1930'erne til o. 1970. I forbindelse med lukningen af DSB's bibliotek indsamledes en del dias og elektroniske fotos, fortrinsvis indkøbt af DSB fra eksterne fotografer. Ligeledes hjemtog museet DSB's filmsamling, da DSB nedlagde sit filmstudie.

Indsamling af småtryk fortsatte, f.eks. årsberetninger, køreplaner, driftsmaterielfortegnelser, ordreserier og reglementer fra såvel DSB som privatbaner. Materialet findes ikke i mere komplet form andre steder i landet. Endelig blev den tegningssamling, der var grundlagt i Sølvgade, udbygget løbende. I forbindelse med DSB's digitalisering af den del af tegningssamlingen, som skønnedes væsentlig for DSB's videre arbejde, overtog museet – med deponeringstilladelse fra Rigsarkivet – en principielt komplet samling af tegninger over bygninger og rullende materiel frem til o. 1990, hvorefter tegninger blev født i digital form.

Som mange andre museer har Danmarks Jernbanemuseum ikke hidtil foretaget indsamling af museumsgenstande efter en nedskrevet indsamlingspolitik, men har indsamlet, når der var akut fare for kassation.

Den overvejende del af indsamlingen er foregået som passiv indsamling i form af genstande, der er blevet tilbudt museet. På grund af manglen af en formuleret indsamlingsstrategi har indsamlingen ikke på alle områder sikret bevaring af relevante genstande, og indsamlingen har samtidig været vanskeliggjort af, at jernbanerelaterede genstande er ualmindeligt eftertragtede i samlerkredse.

Danmarks Jernbanemuseums mulighed for at formulere en strategi for indsamling har desuden været hæmmet af, at der på grund af manglende registrering ikke var et overblik over den eksisterende samlings sammensætning.

Med hensyn til rullende materiel (lokomotiver, vogne, busser mm.) står museet over for en udfordring af betydelige dimensioner, skabt gennem en meget omfattende indsamling siden 1928 med øget hjemtagelse af materiel over de seneste årtier. I praksis har indsamlingen været præget af ønsket om at erhverve ét eksemplar af hver, og i en lang årrække har der været en aftale mellem DSB og museet om, at den første af enhver lokomotivserie er reserveret museet til overdragelse på udrangeringstidspunktet. Især på dette område, hvor pladsproblemer er en væsentlig del af den magasinmæssige udfordring, er en strategi for indsamling absolut nødvendig.

Der er med en trykt vejledning i november 2012 taget første skridt til at skabe ordnede forhold for indsamlingen af genstande og for at fastlægge procedurer i forbindelse med indsamling.

INDSAMLINGSSTRATEGI

- Det er en central opgave for museet at foretage indsamling af repræsentative genstande, der er udtryk for relevante sider af jernbanernes mange facetter, og at sikre indsamling af jernbanehistoriske genstande fra samtiden.
- Museets genstandsindsamling skal hurtigst muligt indrettes efter Kulturstyrelsens gældende retningslinjer.
- Genstande skal langt overvejende indsamles aktivt efter formulerede planer. Disse planer skal desuden rumme overvejelser om køb af genstande og indsamling af arkivalier og fotos.
- Museet indsamler repræsentativt og ikke efter fuldstændighedsprincipper. Udvalgte genstande kan derfor repræsentere større områder eller en udvikling, hvori mange genstandsvarianter er indgået.
- Indsamling foregår påholdende.
- Genstande modtages kun af faguddannet personale (inspektører) efter velbeskrevne procedurer, der sikrer forsvarlig hjemtagelse og dokumentation herfor.
- Der hjemtages kun rullende materiel efter en nøje overvejelse om, hvorvidt den øvrige dokumentation i form af billeder, film, tegninger og andet materiale kan anses for dækkende.
- Alt personale, der har kontakt med publikum, gøres bekendt med regler og procedurer for modtagelse.
- Museet skal formidle disse principper til publikum og det jernbanehistoriske miljø.

Linnuföret
et ett helodotter-puffert
för topplänkare av stannstätt

BEVARING

Det er Danmarks Jernbanemuseums opgave at bevare de indsamlede museumsgenstande for eftertiden i henhold til gældende retningslinjer, standarder og metoder i arkiv- og museumsverdenen. De kulturhistoriske museers opgave med bevaring af de indsamlede genstande er en meget stor udfordring, som fremgår af de løbende kvalitetsvurderinger af danske museer, der gennemføres af Kulturstyrelsen, og af den diskussion, som har fundet sted over de seneste år i museumsverdenen og i nationale medier.

Bevaring af genstande består grundlæggende i at sikre genstandenes fortsatte bevaring som kildemateriale til fortiden. Opgaven omhandler både de overordnede magasinforhold, dvs. klimatiske og sikringsmæssige opbevaringsforhold for genstandene som helhed, samt bevaringsniveauet og tilstanden for de enkelte genstande.

Danmarks Jernbanemuseums hidtidige bevaringspraksis

Danmarks Jernbanemuseum står over for en af de største udfordringer på dette område i den danske museumsverden. Det skyldes blandt andet, at en stor del af museets genstande er blandt de største, der hjemtages blandt danske museer, og at disses opbevaring under tilfredsstillende forhold er meget ressourcekrævende.

Dertil kommer, at der er magasineret for mange genstande, og at der knytter sig særlige bevaringsmæssige problemstillinger til de genstande, der anvendes til kørsel med veterantog eller udstilles i museet med adgang for publikum. Der er et behov for en grundig gennemgang af samlingen af rullende materiel og for – på linje med den tilsvarende proces i Sverige frem mod 2004 – at få præciseret, hvilke dele af det rullende materiel, der er museumsgenstande, hvilke der er driftsmateriel, og hvilke dele, der kan udskilles til andre klubber eller er i en tilstand, så det bør skrottes.

Museets samlinger er screenet på foreløbigt niveau og rummer en stor mængde rullende materiel indsamlet som dubletter eller variationer over samme genstand samt et stort antal genstande i meget dårlig bevaringstilstand, uden at der forventes gennemført restaureringsprojekter i frem-

tiden. Indsamlingen har over årene reddet vigtigt materiel fra at gå til, men fordi indsamlingen har fundet sted på et uklart grundlag, er der hjemtaget mange genstande, som bør udskilles, fordi der ikke er en museal begrundelse eller behov for materiellet til veterantogsdrift. Udskillelsesprocessen er en forudsætning for at undgå et unødigt stort magasinbehov.

For at afhjælpe den utidssvarende opbevaring er der behov for at skabe ordnede magasinforhold både for museumsgenstande af mere almindelig art og for det rullende materiel.

Museets magasinforhold

Danmarks Jernbanemuseum råder over et lejet genstandsmagasin på ca. 2.000 m² i Odenseområdet. Omkring halvdelen er opvarmet, resten er uopvarmet, men fugtstyret. Der er installeret alarm med rumfølere i huset, som desuden er forholdsvis temperaturstabil. Bygningen er klimatisk ikke fuldt tilfredsstillende. I bygningen er der opstillet et professionelt magasinssystem med hylder i to etager, ligesom der er et betydeligt gulvareal til rådighed for genstandsopbevaring på pallereoler eller for større genstande frit på paller på gulvet. Magasinet vurderes ikke velegnet til museumsmagasin på længere sigt, men der kan skabes ordnede forhold og en rimelig klimatisk situation.

I selve hovedmuseet er der i 2014 etableret et genstandsrum med magasinreoler. Dette rum anvendes udelukkende til opbevaring af museumsgenstande under registrering eller anden brug på museet. Der må ikke opbevares museumsgenstande eller genstande hjemtaget til museet andre steder end i dette rum. Der er ikke klimastyring i rummet, men det er forholdsvis temperaturstabil. Der er ikke alarmsystem separat i rummet og dermed kun tyverisikring uden for museets åbningstid, når alarmanlægget er slået til, men lås på døren.

Museets udstillede rullende materiel opbevares indendørs i hovedmuseet i Odense og udendørs under halvtag på museets egen perron. Enkelte genstande placeres i perioder udendørs uden beskyttelse mod vejrlig. Gennem sæsonen anvendes et antal køretøjer udendørs ved arrangementer.

Når registrering af museets genstande er gennemført, vil der være klare rammer for, hvilke genstande, der kan anvendes til formidling og til veterankørsel og på hvilke vilkår og dermed hvilke genstande, der kan accepteres opbevaret udendørs i perioder.

Størstedelen af museets samling af rullende materiel befinder sig overvejende indendørs bag en uopvarmet klimaskal forskellige steder i landet. Museets hovedmagasiner findes i Randers og består primært af to uisolerede, forholdsvis nyopførte haller uden alarm, men med automatisk brandmeldeanlæg. Anlægget er omgivet af hegn og pigtråd. Desuden anvendes remisen på samme sted som magasin. Opbevaringen er ikke optimal, især fordi hallerne er uisolerede med tendens til kondens og frostproblemer om vinteren.

Herudover råder museet over den fredede Roskilde Remise, der anvendes som magasin, samt en del af Centralværkstedet i København (Vognværkstedet og Malerværkstedet). Endelig opbevares et mindre antal vogne og lokomotiver på forskellige adresser rundt omkring i landet i Kalundborg, Padborg, Kolding, Lunderskov, Taulov og Næstved. Forholdene vurderes ikke at være fuldt tilfredsstillende i disse magasiner.

På flere adresser, men især i Randers, opbevares et ganske stort antal vogne og andet materiel udendørs, nogle overdækket med presenning, andre eksponeret for vind og vejr. Det forventes, at en stor del af disse genstande enten vil blive destrueret eller videregivet til veteranklubber med ønsker herom og med realistiske projekter for de pågældende køretøjer. Museet gennemførte i december 2013 en omfattende oprydning, der betød fjernelse af godt 30 stykker materiel, opmagasineret udendørs på Centralværkstedet i København. En meget stor del blev klippet op og skrottet efter grundig vurdering af hver enkelt genstand. Processen er beskrevet i *Jernbanehistorie, 2013*.

Samlet betragtet må Danmarks Jernbanemuseums hidtidige opbevarings- og magasineringspraksis siges at være utidssvarende og et stykke fra det niveau, som Kulturstyrelsen forventer af statsanerkendte museer. På den anden side må det fremhæves, at en meget stor del af museets rullende materiel opbevares under tag, og at museet har en opgave, der langt overstiger det typiske kultur-

historiske museums på magasinområdet. Det vurderes, at der er behov for ca. 2000 spormeter under tag for at løse det samlede magasineringsbehov.

Museet vedligeholder og restaurerer historisk materiel. Det foregår under ordnede forhold i ISO-certificerede værksteder under ledelse af fastansatte medarbejdere. De meget omfattende restaureringsprojekter gennemføres overvejende med brug af museets frivillige medarbejdere, der inddrages i videst muligt omfang i denne del af museets aktiviteter.

Danmarks Jernbanemuseums arkiv og billedsamling

Museets foto- og filmsamling samt arkivalier opbevares på 1. og 2. salen af den bygning, der også rummer museets kontorer og er sikret med separat tyverialarm men hverken med klimastyring, røgdetektering eller sektionering mellem etager. Hvis bygningen skal fungere som permanent opbevaringssted, skal såvel brandhindrende foranstaltninger som klimastyring etableres på et niveau, der modsvarer arkivverdenens krav. Som midlertidigt opbevaringssted i strategiperioden vurderes forholdene at være tilstrækkelige.

Derimod vurderes selve opbevaringen af fotos i ikke-syrefrie kuverter, og for en dels vedkommende på lys-eksponerede reoler, at være utilstrækkelig. Med hensyn til filmsamlingen er de formentlig væsentligste 16 mm film bevaret i digital form. Derimod er digitaliseringen af film på videobånd i forskelligt format kun påbegyndt og bør fortsætte i strategiperioden.

Tegningssamlingen opbevares forsvarligt i tegningsskabe fortrinsvis i museets fjernmagasin. Der er dog stadig ældre bygningstegninger i museets nærmagasin i Dannebrogsgade. Godt 10.000 materieltegninger er sikkerhedsscannet, og på længere sigt – i forlængelse af strategiperioden – bør scanningsprocessen fortsættes.

Det er museets hensigt i så høj grad som muligt, under hensyntagen til copyright og udgifter for museet, vederlagsfrit at stille disse samlinger til rådighed for offentligheden.

BEVARINGSSTRATEGI 2015-20

- Danmarks Jernbanemuseum skal i strategiperioden opnå et tilfredsstillende bevaringsniveau for museets samlinger af registrerede genstande.
- Der skal foretages en gennemgang af samlingen af rullende materiel med henblik på kategorisering som enten museumsgenstande, driftsmateriel eller genstande uden museal værdi, der kan udskilles.
- Magasinerne samles nær hovedmuseet i Odense.
- I strategiperioden fraflyttes magasiner i Randers, København og diverse lokaliteter rundt omkring i landet i takt med udbygningen nær Odense.
- Der erhverves passende grund nær hovedmuseet i Odense. Grunden skal have tilstrækkelig størrelse til, at der kan opføres magasiner, som dækker museets behov inden for et meget langt tidsperspektiv.
- På den erhvervede grund opføres en eller flere isolerede og sikrede magasinhaler til magasinering af museets rullende materiel.
- Der opføres på samme grund en ny magasinbygning, som muliggør fraflytning af det nuværende lejede genstandsmagasin. Byggeriet finansieres af den sparede lejeudgift.
- Der udarbejdes en detaljeret plan for ordning af magasiner og samlinger, herunder nødvendige konserveringsopgaver. Planerne gælder både museets genstandssamlinger og arkiv, herunder billedsamling.
- Planens faser påbegyndes og fortsættes gennem strategiperioden og videre i den følgende periode. Der opstilles klare milepæle for arbejdet.

REGISTRERING

Museets samlinger skal registreres og dermed tilgængeliggøres for offentligheden, således at den del af den danske kulturarv, som de jernbanehistoriske genstande udgør, kommer til sin ret i forsknings- og formidlingsmæssige sammenhænge.

Kulturstyrelsen opfatter i vidt omfang Danmarks Jernbanemuseum som et statsligt museum og har i 2013 åbnet mulighed for, at museet registrerer museumsgenstandene i det system, som anvendes af de statsanerkendte kulturhistoriske museer.

Hidtidig registreringspraksis

Som beskrevet under indsamlingsstrategien og i den historiske indledning om museet er der indsamlet museumsgenstande gennem mere end 100 år på det jernbanehistoriske område. De tidligste ca. 3.000 indsamlinger er, som det var almindeligt på den tid, indført i en håndskrevet protokol med fortløbende numre og basale oplysninger, der ikke i dag betragtes som dækkende ved hjemtagelse af genstande. Der er dog ofte proveniens og anslået datering. Numrene er i visse tilfælde påført genstandene, i andre tilfælde ved et påhæftet mærke.

Fra 1988 ophørte registrering af genstande efter denne metode. Der blev ikke påbegyndt en ny registrering efter museumsverdenens gældende standarder. Museet har helt frem til de nærmest foregående år ikke registreret genstande, men hjemtaget dem med meget varierende grad af oplysninger og proveniens og uden efterfølgende registrering med påføring af museumsnummer.

Dette gælder for typiske museale smågenstande og for museets store samling af lokomotiver og vogne. Museets samlinger består derfor også af en blanding af museumsgenstande, der ikke er identificeret som sådan, brugsmateriel og mulige rekvisitter, uden at der er gennemført en skelnen mellem disse. Museet står derfor i dag over for en meget omfattende opgave og et stort antal genstande, hvor tilstrækkelige oplysninger ikke længere kan findes.

Museet har i 2014 registreret de første 500 museumsgenstande i det statslige registreringssystem REGIN og anvender dermed det gældende registreringssystem for statsanerkendte museer. Museet vil dermed også overgå til det nye system SARA, så snart dette implementeres (forventet 2015 ff.).

Danmarks Jernbanemuseum har over årene indsamlet en omfattende historisk billed- og film-samt tegningssamling, som er ordnet på en måde, der tillader nogen grad af systematisk søgning, men ikke er registreret efter gældende normer. I betragtning af samlingens væsentlighed og behovet for tilgængeliggørelse af nationale samlinger står museet også på dette område over for en opgave af ganske betydeligt omfang, der vil kræve adskillige årsværk at afslutte. Det vil være nødvendigt at allokere arbejdskraft til området og periodevis at ansætte vikarbistand for at gennemføre opgaven.

REGISTRERINGSSTRATEGI

- Museets samlinger skal efter en detaljeret plan registreres efter museumsverdenens gældende standarder.
- Registreringen skal ske i tydeligt beskrevne etaper, således at resultaterne synliggøres og opgaver kan afsluttes, før nye påbegyndes.
- Museets smågenstande skal være registreret inden for strategiperioden i det gældende statslige system.
- Den del af museets rullende materiel, som vurderes at være museumsgenstande, skal være registreret inden for strategiperioden i det gældende statslige system.
- Museets billed- og filmsamling registreres i etaper og påbegyndes i strategiperioden efter en plan, der strækker sig ud over strategiperioden.
- Registrering gennemføres i tæt sammenhæng med den under bevaringsstrategien beskrevne ordning af museets magasiner.

FORSKNING

Gennem det seneste årti er kravene til museernes forskning blevet præciseret og øget. Det afspejles blandt andet af forskningsudredningen på Kulturministeriets område og af diskussionerne om museernes forskning og det forskningsbegreb, der anvendes. Med flytningen af bevillinger til museernes forskning fra Kulturstyrelsen til Kulturministeriets Forskningsudvalg (KFU) er denne udvikling blevet yderligere understreget. Danmarks Jernbanemuseum arbejder i henhold til det almene forskningsbegreb og forholder sig i valg af metoder, tilgange, publiceringsformer og emner til den almene udvikling i historiemiljøer og kulturfag samt mere generelt i universitetsverdenen.

Forskning på Danmarks Jernbanemuseum

Museet har en lang tradition for forskning på højt niveau, primært dog som personlige projekter. Museet har desuden haft nære forbindelser til det jernbanehistoriske miljø og de private jernbanehistoriske forfattere, som har været meget produktive over de seneste fire årtier. Danmarks Jernbanemuseum har en særlig forpligtelse til at samarbejde med denne gruppe og til at styrke og fremme kvaliteten af arbejdet i dette miljø, som består af ofte meget vidende amatørhistorikere med forskellig baggrund.

Danmarks Jernbanemuseum har som mål at øge mængden og kvaliteten af forskningen på området, især forskning udført i museets eget regi og af museets medarbejdere. Det er desuden et vigtigt mål, at museets forskning er en del af den almene trafikhistoriske forskning og finder sted i dialog med dette miljø i både ind- og udland. Heri indgår, at museet åbent og brugervenligt stiller sine samlinger til rådighed for forskningen og fortsætter arbejdet med at indrette faciliteter hertil.

Museets bemanding og forskningskompetencer blandt personalet

For en institution, der som Danmarks Jernbanemuseum råder over en begrænset faglig bemanding, er det væsentligt at målrette forskningen præcist og at prioritere kræfterne for at sikre, at museet forsker på centrale og væsentlige områder inden for sit ansvarsområde, samt at denne forskning tilgængeliggøres og publiceres i relevante sammenhænge. Danmarks Jernbanemuseum råder primo 2015 over følgende forskningskvalificeret personale:

Direktør Henrik Harnow, ph.d., seniorforsker
Museumsinspektør René S. Christensen, cand. mag., ph.d.-stipendiat ved Syddansk Universitet,
forventet erhvervelse af ph.d.-graden primo 2016

Museets øvrige inspektører udfører desuden undersøgelser og mindre forskningsopgaver. Museet vil efter konkret vurdering støtte opkvalificering af forskningskompetencen hos medarbejdere, der har et ønske herom og har formuleret realiserbare projekter. Forskningsprojekter kan desuden efter nærmere aftale gennemføres med ekstern finansiering.

FORSKNINGSSTRATEGI 2015-20

- Der afsættes fast forskningstid (1/5 årsværk) til museets forskningskvalificerede inspektør.
- Forskningen skal beskæftige sig med aktuelle og relevante forskningsfelter og emner.
- Forskningen skal være på højt niveau og publiceres og præsenteres i anerkendte sammenhænge og medier.
- Forskningen skal leve op til det niveau og have det omfang, der gælder for stats- anerkendte museer med en tilsvarende bemanning.
- Forskningen skal have kontakt til, være i dialog med og indgå i netværk med industrihistoriske, teknologihistoriske og trafikhistoriske miljøer i ind- og udland.
- Forskningen skal præsentere jernbanehistorie af høj kvalitet og være retningsgivende for forskningen på området, herunder rådgivning af det rige amatørhistoriske miljø i Danmark.
- Forskningen skal danne grundlag for og indgå i sammenhæng med andre aktiviteter på museet samt danne grundlag for museets indsamling og formidling.
- Museet søger at fremme forskeruddannelse for forskningsegnet personale, herunder ph.d.-projekter og postdoc-projekter.

FORMIDLING

Formidling er og har længe været Danmarks Jernbanemuseums stærkeste område og er et kendetegn for museet. Dette fokus har betydet, at museet med 60-70.000 gæster i Odense, og et varierende antal gæster i veterantog over hele landet, er blandt landets bedst besøgte kulturhistoriske museer.

Danmarks Jernbanemuseum skal også i fremtiden have formidling som et kerneområde, men skal i højere grad basere formidlingen på museets forskning. Målet er at tilbyde en bred vifte af formidling og udadvendte arrangementer på niveau med førende danske specialmuseer og udenlandske søstermuseer. Danmarks Jernbanemuseum skal formidle jernbanernes historie til et bredt udsnit af befolkningen på en måde, så alle på samme tid får en god oplevelse og ny viden, når de besøger museet. Det forudsætter både en nytænkning af formidlingen og en række nye formidlingstiltag de kommende år.

Målgrupper

Museets traditionelle kernemålgruppe har været danske jernbaneentusiaster, der i museets tidlige fase også har været med til at støtte og bære museet. Over de seneste to årtier er dette miljø blevet mindre, men er stadig forholdsvis stærkt. Museet har i samme periode udviklet en række formidlingstiltag, langt overvejende arrangementer, der retter sig mod børnefamilier. Det er denne gruppe, der har været årsag til den forøgelse af besøgstallet, som har fundet sted over en årrække.

I henhold til museets vision skal Danmarks Jernbanemuseum tilbyde formidling til alle befolkningsgrupper og til så mange mennesker som muligt. Museets formidling skal derfor altid have et alment sigte, men kan differentieres og målrettes forskellige segmenter. Der skal fortsat være tilbud til museets gamle kernegruppe af jernbaneentusiaster, men vægten lægges på formidling, der gør museet og jernbanehistorien tilgængelig for brede udsnit af befolkningen, herunder især børnefamilier. Museet betragter det som meget væsentligt, at det ofte er børnenes allerførste museumsbesøg, når de møder Danmarks Jernbanemuseum.

Det alment kulturhistorisk interesserede publikum har ikke særlige forudsætninger, når de besøger museet. Jernbanehistorie har både en bredde og en nutidig relevans og aktualitet, der gør emnet potentielt interessant for en bredere gruppe.

Der arbejdes med at målrette specifikke aktiviteter og tilbud mod bestemte grupper med særlig opmærksomhed på skolesøgende børn og unge, men også med blik for museets potentiale for at formidle til børnehavebørn samt ældre. Endelig rummer målsætningen om at formidle til et bredt udsnit af befolkningen yderligere en udfordring: at gøre museets tilbud interessante også for kvinder. Museets tilbud har langt overvejende været søgt af mænd, mens kvinder har besøgt museet i kraft af, at de var sammen med deres børn. Museets emneområder rummer også et potentiale for at tiltrække kvinder til udstillinger og arrangementer – men det forudsætter nytænkning af udstillingskoncepter og emnevalg.

Formidling af jernbanehistorie

Formidlingen på Danmarks Jernbanemuseum i form af museets udstillinger og aktiviteter må betragtes som værende på et niveau, der matcher andre aktører på kulturområdet og med et usædvanlig højt aktivitetsniveau. Set i forhold til museets mål for formidlingen er der imidlertid fortsat områder, hvor denne kan udbygges, styrkes og nytænkes.

Traditionelt har formidling på tekniske museer og jernbanemuseer fulgt gamle mønstre med snævert fokus på teknik og i mindre grad på kulturhistorie. Teknik rummer et bredt formidlingspotentiale som det f.eks. ses på Science Museum i London, men det forudsætter, at genstande formidles på en måde, så de er tilgængelige for et publikum uden særlig indsigt eller detailviden. Jernbanemuseer verden over er under forandring, men rummer fortsat meget ens og genkendelige former, som der er behov for at bryde med, hvis også jernbanemuseer skal tiltrække et nutidigt, bredt publikum. Jernbanehistoriske udstillinger er typisk opstillinger af lokomotiver eller vogne, hvor hver enkelt genstand udgør en isoleret fortælling, ofte af teknisk art. Denne udstillingstype kan også have tendens til at være ekskluderende for folk, der ikke har detailindsigt i teknologi.

I fremtiden skal Danmarks Jernbanemuseum nytænke formidlingen, så den henvender sig direkte til de ønskede målgrupper. Al formidling bør som udgangspunkt indeholde almen kulturhistorie samtidig med, at alle arrangementer skal indeholde en grad af historie, teknologiindsigt eller anden læring. Udviklingen af formidlingen skal ske i tæt samarbejde med museets indsamling og forskning. Et andet aspekt af nytænkningen af museets formidling er samarbejdet med centrale kulturelle aktører i Odense. Herigennem er målet at øge og forankre kendskabet til museet i Odense og at synliggøre og øge museets betydning for byen.

Som en central del af nytænkningen af formidlingen skal der indhentes viden om tekniske museer og jernbanemuseers udvikling over de senere år. Det skal give inspiration og skabe grundlag for de valg, der træffes.

Formidlingens forskellige former

Formidlingen skal finde sted på en række platforme. Museets kerneformidling er udstillingerne, som skal nytænkes. Grundlæggende vil museet arbejde med at fortælle jernbanehistorie med en bredere tilgang og med fokus på, at de enkelte genstande indgår i større fortællinger, der giver ny viden om jernbanernes betydning for museets gæster. Denne type udstillinger forudsætter for at kunne realiseres fuldt ud, at museet udbygges med et nyt indgangsparti og nye udstillingsfaciliteter samt en stor udstillingshal, der kan rumme en bred fortælling om jernbanerne og Danmark i det 20. århundrede.

Museets nuværende udstillingsrum i den store rundremise tænkes opdelt i moduler som udstillingsrum, hvor en række udstillinger med et afgrænset emne formidles – typisk på ét til tre spor. Det vil være semipermanente udstillinger, der kan erstattes efter en kortere årrække og dermed sikre, at jernbanernes samtdsrelevans formidles, og at museet kan følge væsentlige trends inden for udstillingsmediet.

I alle sammenhænge skal it-baseret formidling indgå som en integreret del. Udstillinger skal følges af it-baseret formidling, og især tilbud til skoler skal tage udgangspunkt i en moderne og aktiv it-formidling før besøget på museet, under besøget og som opfølgning efter besøget.

Museet har allerede en meget aktiv og populær hjemmeside og facebookside, som løbende skal udbygges og styrkes. Der skal sættes yderligere ind på kontakten til museets gæster via sociale medier, men også på udvikling af apps som museets pilotprojekt fra 2013, Jernbanehistorie.

En central formidlingsplatform er museets veteranogskørsler. I tråd med den traditionelle formidling på Danmarks Jernbanemuseum har veteranogsturene ikke haft et kulturhistorisk indhold men været betragtet som 'selvformidlende' – selve kørslen var oplevelse nok i sig selv. Ved fremtidige veteranogskørsler vil der være fokus på at formidle de ture, som også bør udvælges med formidlingsperspektiv for øje.

Det overvejes, hvordan frivillige medarbejdere også kan inddrages i dele af formidlingsarbejdet, og de første forsøg hermed gøres i sommeren 2015 med henblik på at indhøste erfaringer.

En type formidling, der skal prioriteres højt, er formidling til børn. Museet arbejder i de kommende år med at udvikle et særligt Børneprogram, hvor udvalgte lokomotiver og vogne fungerer som genkendelige figurer, der skal danne grundlag for historier, bøger og aktiviteter på museet. Formidlingen bør også udstrækkes til museets populære minibane, som på sin vej rundt på museumsområdet rummer muligheder for at præsentere jernbanehistoriske ikoner i form af bygninger, broer og typiske jernbanehistoriske strukturer. Museet skal ligeledes arbejde i retning af at udvikle et større udendørs lære- og legeområde.

En for museet ny formidlingsform er undervisningsmateriale til landets skoler. Danmarks Jernbanemuseum dækker et emneområde, der rummer undervisningsmæssige potentialer på især områder som historie og naturfag. Museet ønsker at sætte ekstra fokus på området ved at etablere en skoletjeneste, der skal udvikle undervisningsmateriale og tilbyde tilpassede undervisningsforløb til alle alderstrin fra folkeskolen til gymnasiet.

Museet betragter det desuden som vigtigt at formidle via udgivelsen af bøger og museets tidsskrift samt ved byvandring og foredrag, alt i tæt sammenhæng med museets forskning, som bør inddrages i alle typer formidling.

Museets faciliteter og tilgængelighed

Museet arbejder i alle sammenhænge på at være tilgængelig for handicappede og er godkendt af foreningen God Adgang. Museet ønsker at målrette yderligere tiltag og efteruddannelse af personalet mod at yde en fremragende service over for gæsterne, både i billetsalget og rundt omkring på museet, når man møder vores værter ved minitoget, ved aktiviteter, under veteran-togskørsler og ved omvisninger. I de kommende år sættes øget fokus på at tilbyde gode faciliteter i form af rene og indbydende toiletter, pusleplads, udlån af trækvogne og klapstole samt spisepladser rundt omkring på museet og gode, varierede forplejningstilbud i højsæsonen.

Museets faciliteter i form af foredragssal og andre anvendelige arealer skal i højere grad udnyttes til møder og konferencer.

I forbindelse med en udbygning af museet vil der være stærk opmærksomhed på at etablere en spændende jernbanecafé med attraktiv indretning, der kan matche byens øvrige caféer i indretning og tilbud om mad og drikke.

Museets synlighed, branding og markedsføring

Danmarks Jernbanemuseum vil i markedsføringen have særligt fokus på børnefamilier og turister. Ved kulturelle og jernbanehistoriske arrangementer målrettes markedsføringen mod de relevante segmenter og medier. Tidligere brugerundersøgelser viser, at en stor del af gæsterne kommer, fordi de har fået anbefalet et besøg fra andre. Det forudsætter, at museet ved hvert besøg leverer en god oplevelse til gæsterne. Den høje kvalitet skal afspejles i informationsmateriale, oversigtskort og skiltning.

Museet skal arbejde på øget samarbejde med relevante partnere i Odense og på Fyn og på visse områder hele Danmark inden for både kultur og turisme. Disse samarbejder skal bidrage til at øge besøgstallet, hæve kvaliteten i arrangementerne og skabe større synlighed om museet, gerne over for nye målgrupper.

Der vil være fokus på at tiltrække større grupper og arrangementer, ligesom der lægges vægt på at få flere medlemmer af Museumsklubben – gerne børnefamilier og bedsteforældre, som vil bruge museet flittigt og samtidig tage nye gæster med. I markedsføringen vil de digitale medier som facebook og museets hjemmeside have høj prioritet. Der lægges vægt på at opnå presseomtale og på at nå ud i nye medier, med nye vinkler på udstillinger, aktiviteter og personel.

FORMIDLINGSSTRATEGI 2015-20

- Danmarks Jernbanemuseum vil være en meget synlig og fremtrædende kulturhistorisk attraktion i Odense, regionalt og på nationalt plan.
- Danmarks Jernbanemuseum vil være anerkendt i udlandet blandt gæster, der besøger tekniske museer og infrastrukturmuseer.
- Museet skal tilbyde en høj grad af differentieret formidling.
- Kulturhistorisk indhold ved alle formidlingsformer og til alle målgrupper.
- Museet skal vendes mod nord og moderniseres og udbygges med bedre publikumsfaciliteter og nye udstillingsområder.
- Museets formidling af jernbanehistorie skal være på højt internationalt niveau og tåle sammenligning med tilsvarende institutioner i ind- og udland.
- Museets udstillingsarbejde skal være moderne, nybrydende og alsidigt.
- Veterantogskørsler skal bryde med kendte formater og rette sig mod et bredt publikum med formidling af både materiel, teknologi og landskab.
- Museet vil indgå i samarbejder med veteranklubber om at dække de almene behov for veterantogsdrift i Danmark.
- Museet etablerer lege- og læringsfaciliteter, der gør museet til et oplagt besøgsål for børn og børnefamilier.
- Museets formidling foregår på alle platforme i form af udstillinger i Odense, webbaserede formidlingsformer, bøger, foredrag og byvandring – også ude i landet.
- Museet etablerer en skoletjeneste og placerer sig som et naturligt led i skolers og gymnasiers undervisning.

DANMARKS JERNBANEMUSEUM

DANNEBROGSGADE 24 · DK-5000 ODENSE C · T +45 66 13 66 30 · JERNBANEMUSEET.DK